

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number:D0040

FINE ARTS

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : D

ISSN : 1308-7290

© 2010 www.newwsa.com

Elif Tarlakazan

Gazi University

etarlakazan@hotmail.com

Ankara-Turkey

GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN İŞBİRLİKLİ ÖĞRETME YÖNTEMİ ETKİNLİKLERİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Görsel Sanatlar dersinde İşbirlikli Öğretme Yönteminin etkililiğini sınamak amacıyla yapılan bu araştırma; 2008-2009 eğitim-öğretim döneminde, görsel sanatlar dersliği olan bir ilköğretim okulunda, 6. sınıf öğrencilerinden 2 grup olmak üzere toplam 63 denek öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Seçkisiz örnekleme yoluyla oluşturulan gruplardan birisi deney, diğeri ise; kontrol grubu olarak atanmıştır. Katılımcılar deneysel işlemde önce ve sonra bağımlı değişkenlerle ilgili olarak ölçüme tabi tutulmuşlardır. Deney grubunda İşbirlikli Öğretme Yöntemi etkinlikleri uygulanırken, kontrol grubunda ise aynı üniteye ilişkin geleneksel öğretim yöntemi etkinliklerine yer verilmiştir. İşbirlikli Öğretme Yöntemi etkinlikleri sırasında öğrencilerin 6. sınıf kazanımlarına ilave olarak uygulamadan beklenen yardımlaşma, paylaşma, estetik düşünme gibi kazanımlara da ulaştıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Afiş, Grafik Tasarımı, İşbirlikli Öğretme Yöntemi, Görsel Sanatlar Eğitimi, Tasarım

VISUAL ARTS COURSE TEACHING METHOD IN COOPERATIVE ACTIVITIES WITH STUDENT VIEWS ON REALIZATION

ABSTRACT

Carried out to test the effectiveness of Cooperative Teaching Method in the Visual Arts course of this research; 2008-2009 academic period, the visual arts classrooms, a primary school, 6 grade students, 2 groups of students was tested on a total of 63 subjects. One of the experimental groups created through random sampling, the other one, has been appointed as the control group. Participants in the experimental procedure before and after the measurement of the dependent variables were subjected. Method of Teaching Cooperative activities in the experimental group underwent the same unit in the control group are given on the activities of the traditional teaching method. 6 students during the activities of Cooperative Teaching Method In addition to the expected gains of applying class solidarity, sharing, such as gains in aesthetic thinking was reached.

Keywords: Poster, Graphic Design, Cooperative Teaching Method, Visual Art Education, Design

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Sanat eğitiminde amaçlanan, sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim değil, bireyin sanat yoluyla eğitimi, yani bireyin estetik eğitimidir. Sanat eğitimi, insanın yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmasına yardımcı olacak şartları hazırlayan ve bireyin kişilik kazanmasını amaçlayan bir etkinliktir. Sanat eğitimi ortamı, çocuğun geniş anlamda gelişmesini içeren en güvenilir ortamdır. Çünkü o, bu ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygular, kendi deneyimlerini kullanır. Eğitimin her kademesinde çalışmalar bu doğal eğilimin paralelinde olmalıdır [1].

Günümüzün çağdaş sanat eğitimi ve öğretimi çocuğu; yaratıcı düşünceye, analiz yapmaya, bir kavram elde etmeye, buluş yapmaya ve bulduğunu değerlendirmeye götürmek yönündedir.

Sağlıklı toplumların yaratılması için, eğitim çağındaki insanları rasyonel ve objektif düşünce gelişimi ile dengelerken, ilimle sanatın temelinde yaratıcılık yattığına göre eğitilen bireylerin her iki güçten de yararlandırılması zorunluluğu vardır [2].

Çağdaş dünyada uygulanmakta olan sanat eğitimi programları incelendiğinde; ülkemizdeki görsel sanatlar dersinin içeriğinden farklı olarak birçok teorik derslerin bulunduğu görülmektedir. Görsel Sanatlar derslerinin pedagojiye entegrasyonu [3] olarak nitelendirilebilecek bu yaklaşım, özellikle ABD ve İngiltere'de DDSE/DBAE (Disipline Dayalı Sanat Eğitimi/Disipline-Based Art Education) modeli ile yıllardır uygulanmaktadır. Adı geçen ülkelerde plastik sanat dallarından hangisi olursa olsun, bu model kriterler ile uygulandığı ve bunun yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı kapsamında aktif ve işbirlikli öğrenme kaygısıyla ele alındığı durumlarda bireyin yaratıcı yetilerinin geliştiği görülmektedir [4].

Günümüzde bireylerden, bilgi tüketmekten çok bilgi üretmeleri beklenmektedir. Çağdaş dünyanın kabul ettiği birey, kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden, yönlendirilmeyi ve biçimlendirilmeyi bekleyen değil, bilgiyi yorumlayarak anlamın yaratılması sürecine etkin olarak katılanlardır [5]. Bu yenilikçi eğitim anlayışının temeli, öğrenci merkezli; aktif ve işbirlikli öğrenme yaklaşımlarına dayanmaktadır.

İşbirlikli öğrenme, ortak öğrenme amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek üzere öğrencilerin küçük takımlar halinde işbirliği içerisinde birlikte çalışması esasına dayalı etkileşimi öngören bir öğrenme yöntemidir [6 ve 7]. Bu yöntem, diğer bireylerin yardımından çekinen öğrenciler, az öğrenen bir sınıf ortamı ve üst düzey sınıflarda kazanan-kaybeden rekabetini gidermeyi amaçlar [8].

Gömlüksüz [9]'e göre "işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi; işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının ilkeleri temel alınarak, bir öğrenme ünitesinin amaçları doğrultusunda öğrenmenin gerçekleşmesi için işe koşulan tekniklerin, içerik, araç-gereç ve kaynakların sistematik bir biçimde düzenlenmesiyle izlenen mantıklı yol" dur. İşbirliğine dayalı öğrenme tekniğini ise, "işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerinin yapılandırılmasında izlenen özel yol" olarak tanımlamaktadır.

İşbirlikli öğrenme yönteminin sağladığı avantajlardan biri de grup üyelerinin öğrenme ortamına aktif katılabilmeleridir. Çünkü bir öğrenme ortamında öğrenmeye aktif katılımın olmadığı durumlarda öğrenilen bilgilerin kalıcılığının azaldığı görülmüştür [10].

İşbirliğine dayalı öğrenme stratejisi ile ilgili çalışmalar ilk olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamış ve daha sonra Kanada, Japonya, Almanya, İngiltere, Avustralya, Norveç, Hollanda gibi ülkelerde devam etmiştir. İşbirlikli öğrenmenin başarı üzerindeki etkisi, yapılandırmacı yaklaşım, aktif öğrenme, problem çözme ve eleştirel düşünme gibi farklı pek çok strateji ile ilişkilerini ortaya koyan çalışmalar yanı sıra ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite gibi farklı seviyelerdeki öğrenciler üzerinde etkisini araştıran çalışmalar yapılmıştır.

Ancak görsel sanatlar dersine baktığımızda; bireysel yaratıcılık süreci gerektirdiği düşüncesiyle olsa gerek işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi uygulama konusunda çok fazla araştırma yapılmamıştır. Oysa "düşünce tarzları ve sanat disiplinlerinin yöntemleri, yaratıcı çözümler gerektiren diğer disiplinlerdeki koşulları aydınlatmak için kullanılabilir" [11]. Bu bağlamda sanat derslerinde yöntem sorunu üzerinde durulması gereken bir konu olarak ele alınmalıdır.

İlköğretim birinci ve ikinci kademeye yönelik sanat eğitimi ve öğretimi programları, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilerek, program değişikliği yapılmış ve kazanımlar belirlenmiştir. Ancak yapılan değişikliklerin ders öğretmenlerine aktarımı sırasında yaşanan sıkıntılardan dolayı eğitimcilerin alıştıkları sistemle derslerini işledikleri gözlenmektedir. Dolayısıyla da programların grafik tasarımı konuları ve uygulanan yöntem itibarıyla yeniden ele alınması gerektiği tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın öncelikli problemi; yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı temelli grafik tasarımı konularının İşbirlikli Öğretme Yöntemi etkinliklerine göre yapılacak ders programının işleyişinin merak uyandırmasıdır.

Ayrıca, Türkiye'deki resmi okullarının gerek fiziki koşulları (bir bölümünde görsel sanatlar dersliklerinin olmayışı), gerekse sosyo-ekonomik koşulları incelendiğinde; grafik tasarımı çalışmalarının yöntem ve teknik açısından problemliliğini söylemek mümkündür.

Grafik tasarımı çalışmalarında; öğrencilerin sınıf düzeyleri, sosyo-ekonomik koşulları ve sanatsal gelişimlerine ters düşmeyen uygulamaların gerekliliği için; sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve uygulamalı çalışmaları içeren bir çalışma yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

İlköğretim Görsel Sanatlar dersini İşbirlikli Öğretme Yöntemine göre uygulamakla; öğrencilerin aktif olarak derse katılımlarını sağlayarak öğrencilerin araştırma yaparak, tartışarak, eleştirerek bilgilerini paylaştığı bir ortam oluşturulması sağlanacaktır. Dolayısıyla öğrenimin kalıcılığı hedeflenmektedir.

Afiş ünitesinin seçilmesindeki amaç ise; afiş örneklerinin her yerde (cadde, sokak, otobüs ...) ve görsel olarak izlenime açık olmasıdır. Ayrıca uygulanan öğretim yönteminde kullanılacak malzeme ve araç-gereç sınırlılığı olmaması da öğrencilerin yeteneklerini yaratıcı fikirler ile bütünleştirebilecekleri çalışmalar ortaya çıkarmalarına yardım edecektir.

Ayrıca, grafik tasarımı eğitiminin niteliği, genel ve özel amaçlarının gerçekleştirilmesi ve programda belirtilen becerilerin kazandırılması bakımından önemli kabul edilmiştir. Bundan dolayı böyle bir araştırmanın yapılması ve öneriler geliştirilmesi bir ihtiyaç olarak görülmüştür.

Bu araştırma; öğrencilerin öğrenme etkinliklerine katılımını, akademik ve duyuşsal başarılarını artırma ve eğitimin etkililiğini ve verimliliğini artırabilmek için, İşbirlikli Öğretme Yöntemi dikkate alınarak düzenlenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırma, öğrencilerin bu derse ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve görüşler arasında anlamlı bir farklılık görülüp görülmediğini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Ayrıca, İlköğretim 6. sınıf Görsel Sanatlar dersi grafik tasarımı konularının İşbirlikli Öğretme Yöntemine göre incelenmesinin öğretime etkilerinin tespiti, öğretmen ve öğrencilerin karşılaşabilecekleri sorunları ortaya koyması ve bu sorunlara çözüm yolları araması bakımından önemlidir. Aynı zamanda işbirlikli öğretim modeli üzerinde düşünme, tartışma ve yeni araştırma olanakları yaratacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu bölümde araştırmının modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Araştırmının amacını gerçekleştirmek için, alt amaçlara bağlı olarak nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır.

Nitel Araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama modellerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır [5].

Bu amaçla sadece deney grubunda yer alan öğrencilerin "sanatsal erişimi" durumlarını ortaya koymak amacıyla gözlemler yapılmıştır. Veri toplama araçları olarak; yapılandırılmış görüşme formu, eğitsel gelişim dosyası (Portfolyo) gibi formlar geliştirilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR (FINDING AND INTERPRETATION)

Araştırmının nitel verilerinin çözümlenmesi ve yorumlanmasında içerik analizinden faydalanılmıştır. Nitel çözümlenmeler için öncelikle, serbest kod listeleri oluşturulmuş, kategoriler belirlenmiş ve veriler kategorilere atanmıştır. Belirlenen kod ve kategoriler birbirleriyle ilişkilendirilmiş ve bağlantı kurularak bulgulara ulaşılmıştır.

Çözümlenmeler üzerinden ortaya çıkan kavramlar ilişkiyi yansıtacak biçimde düzenlenmiştir. Ayrıca sözcüklere yapılan yüklemeler sayısal olarak da ifade edilmiş ve yorumlanmıştır. Tüm bu kategori, kod ve bağlantılar yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri ve mekanik gözlem kayıtlarından elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılmıştır. Ayrıca sürece yönelik ses kayıt belgeleri de nitel verilerin çözümlenmesinde kullanılan belgelerdir.

Nitel verilerin ve elektronik kayıtların çokluğu sebebiyle bilgi kaybını önlemek amacıyla bilgisayar desteğinden faydalanılarak QSR N-VIVO 7.0 yazılımı kullanılmıştır.

İşbirlikli Öğretme Yöntemi uygulamasına ait etkilerin belirlenmesinde elde edilen bulgular alt amaçlar çerçevesinde bazı başlıklar altında toplanmıştır. Böylece görüşmeye katılan öğrencilerin düşüncelerini daha anlamlı ifadelerle dönüştürerek değerlendirmek mümkün olmuştur. Bu kapsamda çözümlenmelere ilişkin başlıklar aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

- İşbirlikli Öğretme Yöntemi uygulamasıyla kazanılacak davranışlarına yönelik çözümlenme
- İşbirlikli öğretim Yöntemi uygulamasının kazanım ve paylaşımlarına yönelik çözümlenme
- Öğretim ortamındaki farklılıklar ve benzerliklere yönelik çözümlenme
- Öğretim ortamındaki en çok beğenilen ve beğenilmeyenlere yönelik çözümlenme
- Öğretim ortamındaki beklentilere yönelik çözümlenme

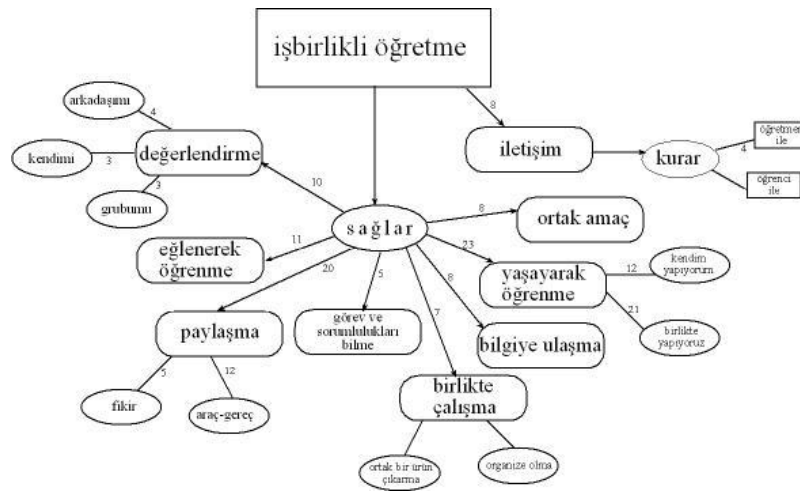
Araştırmının alt amaçları doğrultusunda, yapılandırılmış görüşme formunda; öğretmen ve öğrencilerin İşbirlikli Öğretim uygulamasından ne anladıklarına yönelik duygu ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla çeşitli sorular sorulmuştur. Sorulara verilen yanıtlar, süreci anlamalarına yönelik ifadelerle dönüştürülmüştür.

Araştırmada ele alınan birinci alt amaç; *İşbirlikli öğretim yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerine bu öğretim yöntemi neler kazandıracaktır?* şeklinde ifade edilen sorunun yanıtına ilişkin bulgular bu başlık altında yorumlanmıştır.

Uygulama sonunda yapılan görüşmede deneklere işbirlikli öğretim yönteminin ne olduğuna yönelik sorular sorulmuştur. Görüşme sorularına verilen yanıtlar, mekanik görüşme olarak hem video kamera hem de ses kayıt cihazı vasıtasıyla kayıt altına alınmıştır. Daha sonra yanıtlar dikkatli bir biçimde izleme ve dinlemeleri yapılarak bilgisayar ortamına aktarılmış,

bir doküman haline dönüştürülmüştür. Alt amaçların cevaplanmasında sırasıyla şu işlemler uygulanmıştır:

- Deneklerin verdikleri yanıtların dikkatli bir şekilde okunması.
- Deneklerin verdiği dikkat çeken yanıtların tespiti.
- İfadelerin yer aldığı kelime gruplarının işaretlenmesi ve nitel veri çözümlemesi için destek alınan yazılımın "N-Vivo" kodlama aracını kullanarak serbest kod (free cases) listesinin oluşturulması.
- Serbest kod listesindeki kodların yeniden incelenerek benzer içeriğe sahip kodları ebeveyn ve çocuk kategorilerinin oluşturulması ve oluşturulan kategorilere atamaların gerçekleştirilmesi.
- Kod ve kategorilerin birbirleriyle bağlantılarının kurulması.
- Kod ve kategori bağlantısını gösteren bir model oluşturulması.
- Modelin oluşturulma biçimi doğrultusunda okunması ve yorumların yapılması

Şekil 1. İşbirlikli öğretmenin hangi davranışları kazandırdığına yönelik şematik gösterim

(Figure 1. Schematic representation of cooperative learning in which behaviors can give)

Denekler tarafından verilen ifadeler şema üzerinde gösterilmiştir. Şemanın anlaşılır olması için bazı açıklamalar yapmakta fayda görülmektedir. İşbirlikli öğretme yönteminin kazandırdığı davranışlara yönelik ifadelerin yer aldığı şemada toplam 95 kodun, 22 kategoride atamaları yapılmış olup; tek yönlü oklar birincil, diğerleri ise ikincil bağlantıları ifade etmektedir. Bağlantılar üzerindeki sayısal değerler deneklerin işbirlikli öğrenmeden ne anladıklarına dair yüklemeleri ifade etmektedir. Sayısal değeri bulunmayan yüklemeler rakamsal olarak "1" değerini taşımaktadır. Bir denek bir veya daha fazla yükleme yapabileceği için uygulamaya katılan denek sayısı ile yükleme yapan denek sayısı birbirinden farklı olabilir. Model incelenirken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Şekil 1 incelendiğinde işbirlikli öğretmenin hangi davranışları kazandırdığı sorusuna derinlemesine cevap arandığı görülmektedir. Öğrencilerden tüm süreci ve uygulamayı değerlendirecek şekilde yanıtlar beklendiği belirtilmiştir. Bu uyarılar ışığında özellikle işbirlikli öğrenmenin yaparak ve yaşayarak öğrenme kuramını destekler nitelikte, öğrencilerin hem kendilerinin ürettiği hem de arkadaşlarının fikirlerinden faydalandıkları bir süreci işaret ettiği gözlenmektedir. Grup çalışmasının başarıya ulaşmasında etkili olan beraber çalışma, ortak bir fikir ortaya çıkarma yönünde anlam taşıdığı görülmektedir.

Grup 3x2: Denek A.Ç. "...bu gruplar bence çok iyi oldu. Grup kurulması her yönden çok güzel oldu. Grup çalışmalarında biz çok daha başarılı oluyoruz. Hem de şöyle bir söz vardır, "birlikten kuvvet doğar"..."

Grup Son 7 Penguen: Denek B.A.V. "... ve biz birlikteyken daha çok şey paylaşıyoruz. Mesela bugün bende malzeme getirdim. Malzemeden sorumlu arkadaşım dağıttı. Sonrada neyi nerede kullanacağımızı tartıştık. Yani beraber karar verdik. Diğer derslerde hiç böyle yapmıyoruz".

Diğer bir anlam yüklemesi ise fikir ve araç-gereç paylaşımı konusunda yapılmıştır. Bilgiye eğlenerek ulaşmak işbirlikli öğretmenin ne kazandırdığını gösteren yüklemelerdendir. En önemli birincil yüklemelerden biri ise işbirlikli öğretmenin deneğin; arkadaşları ve öğretmen ile iletişim kurmayı sağlayan tarafının gösterildiği yüklemelerdir.

Grup Kurbanlı Çocuklar: Denek V. Ş. "ben başka derslerde dersi bazen kaynatmak için arkadaşlarla konuşurdum. Şimdi afişimiz için konuşuyoruz. Bu çok hoşuma gitti. Bu işi sevdim".

Öğretmen: ... "genel olarak derslerimde grup çalışmasına karşıyım. Önceden birkaç kez denedim. Çocuklar beni dinlemedi, çok gürültü oldu, ders amacından saptı. Bu gibi nedenlerle artık kullanmıyorum. Sizin grup çalışması yapacağınızı söylediğiniz anda açıkçası endişelendim. Ancak endişelendiğim gibi olmadı. Çocuklar çalışmayı çok iyi anlamış görünüyorlar. Bence iletişimleri de çok iyi. Eşyalarını kavga etmeden değiş-tokuş yapmayı öğrenmiş görünüyorlar..."

Araştırmada ele alınan ikinci alt amaç; İşbirlikli öğretme yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencileri bu öğretim yönteminden ne kazanmışlar ve neler paylaşabilmişlerdir? şeklinde ifade edilen sorunun yanıtına ilişkin bulgular bu başlık altında yorumlanmıştır.

Şekil 2. İşbirlikli öğretmenin kazanımlarına yönelik şematik gösterim
(Figure 2. Schematic representation of cooperative learning gains)

Uygulamaya başlamadan önce yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı çerçevesinde bir ilköğretim 6. sınıf öğrencisinin; öğrenme ürünleri ve ünite bilgileri doğrultusunda araştırma yapabilme, eleştirel düşünme, sorumluluklarının bilincinde olma, başladığı işi bitirebilme gibi temel becerilere sahip olmaları beklenmekteydi. İşbirlikli öğretme uygulamasında öğrencilerin neler kazandığını 6 haftalık denel işlem süresince yapılan gözlem, öğrenci davranışları ve görüşme bilgileri sonucunda Şekil 2'de görüldüğü gibi kod ve kategorilerde yüklemeleri yapılmıştır.

İşbirlikli öğretim kazanım ifadelerinin yer aldığı şemada toplam 168 kodun, 24 kategoride atamaları yapılmış olup; tek yönlü oklar birincil, diğerleri ise ikincil bağlantıları ifade etmektedir. Bağlantılar üzerindeki sayısal değerler deneklerin işbirlikli öğrenmeden ne anladıklarına dair yüklemeleri ifade etmektedir. Sayısal değeri bulunmayan yüklemeler rakamsal olarak "1" değerini taşımaktadır. Bir denek bir veya daha fazla yükleme yapabileceği için uygulamaya katılan denek sayısı ile yükleme yapan denek sayısı birbirinden farklı olabilir. Model incelenirken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Şekil incelendiğinde işbirlikli öğrenme deneklere birlikte çalışma, paylaşma, arkadaşları ve öğretmeniyle iletişim kurma becerileri kazandırmıştır.

Grup-3x2: Denek A.Ç. "... öğretmenimiz bize çok güzel şeyler öğretti. Ben görsel sanatlar dersini çok severdim. Şimdi daha çok seviyorum. Keşke hep gruplar halinde çalışsak. Hem eğlenceli hem de her şeyi paylaşıyoruz".

Grup-Hayvan Koruyucuları: "... bu ders bizi çok mutlu etti. Çok değişik şeyler de öğrendik".

Grup-Boya Çetesi: "...öğretmenimiz bizi çok iyi anlıyor. Onun söylediklerini dinleyip afişimizi yaptığımızda daha güzel şeyler yapabildik".

Bunun yanı sıra doğru bilgiye nasıl ulaşabilecekleri konusunda; internet, kitap, aile ve kütüphane gibi kaynakları nasıl kullanabileceklerini öğrenmişlerdir. Ayrıca ders uygulamalarının her ders sonunda sınıfla paylaşılması sonucu, sunuş ve eleştiri becerisi kazanmışlardır.

Grup-Son 7 Penguen: Denek S.N. "...daha önce internette oyun oynardım. Nerede ne araştırabilirim pek bilmiyordum. Arkadaşım A. bana küresel ısınmayla ilgili nerelerden bilgi toplayabileceğimi öğretti".

Grup-Boya Çetesi: "... bu ders için annelerimiz bile seferber oldu. Bize malzeme bulmak konusunda yardım ettiler".

Öğretmen: "...bilgiye ulaşma kaynaklarını her zaman hatırlatıyorum ancak hep aynı kaynaklardan bakıp gelirlerdi. Bu sefer farklı oldu. Geçen gün bir veli "-öğretmen hanım diye seslenip beni yolda durdurdu. Ve bana oğlunun derste yaptıklarını anlatıp kendisinden fikir almak istediğini anlattı. Çok hoşuma gitti açıkçası. Öğrencilerimin görsel sanatlar dersini yaşantılarının içine sokmalarını görmek beni mutlu etti".

Araştırmada ele alınan üçüncü alt amaç; İşbirlikli öğretim yöntemi ve geleneksel öğretim yöntemi arasında ne gibi farklılık ve benzerlikler vardır? şeklinde ifade edilen sorunun yanıtına ilişkin bulgular bu başlık altında yorumlanmıştır.

Tablo 1. Öğretme ortamındaki farklılıklar ve benzerliklere yönelik kodlama
(Table 1. differences and similarities in the teaching environment For the coding)

Kategoriler	Kodlama
Farklılıklar	
Araştırma yaptık	5
Tartıştık	8
Konuyu biz belirledik	10
-En çok beğenilen konuyu seçtik	5
-Sorun olan bir konuyu seçtik	
-Güncel bir konu seçtik	2
Kendi kararlarımızı uyguladık	9
Herkes bir görev aldı	6
Sorumluluk aldık	3
Özgürce çalıştık	2
Hepimiz öğrendik	7
Çalışan grup kazandı	4
Benzerlikler	
Pek benzerlik yoktu	8

İşbirlikli öğretme uygulamasında deneklerin öğrenme ortamında rastladıkları farklılık ve benzerlikleri anlatmaları istendiğinde, Tablo 1'de görüldüğü gibi kod ve kategoriler ortaya çıkmıştır.

İşbirlikli öğretme ortamında rastlanılan farklılık ve benzerlik ifadelerin yer aldığı tabloda toplam 68 kodun, 15 kategoride atamaları yapılmıştır. Bağlantılar üzerindeki sayısal değerler deneklerin öğrenme ortamında rastladıkları farklılık ve benzerliklere dair yüklemeleri ifade etmektedir. Sayısal değeri bulunmayan yüklemeler rakamsal olarak "1" değerini taşımaktadır. Bir denek bir veya daha fazla yükleme yapabileceği için uygulamaya katılan denek sayısı ile yükleme yapan denek sayısı birbirinden farklı olabilir. Tablo 10 incelenirken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu uygulamanın diğer derslerden en büyük farkı konunun denekler tarafından belirlenmesidir. Bunun deneklerin yaptığı kodlamalardan anlayabiliyoruz. Bazı kararları kendilerinin almaları derse karşı saygı, kendilerine karşıda öz güvenlerini yinelemelerinde faydalı olduğuna inanılmaktadır.

Grup-Son 7 Penguen: "... bize böyle bir uygulamanın yapılması, grup arkadaşlarımızı seçmek, konuyu seçmek daha önce yapmadığımız şeyler. ...mutluluk verici, dersin bitmesini istemiyoruz.

Grup-Kurbancı Çocuklar: "... biz kurban edilen hayvanlar konusuna değinmek istemiştik. Tasarımımızı zevkle yaptık.

İşbirlikli öğretmenin denek açısından en önemli kodlamalarından biri de görev ve sorumluluk almaktır. Öğrenciler yaptıkları her çalışmadan sorumlu ve görev bilinciyle çalışmışlardır.

Grup-3x2: Grubumuz 6 kişiden oluşuyor ve hepimizin görevleri var. Mesela sözcümüz her ders sonunda yapılacak sunuşlardan sorumlu, malzemeci belirlediğimiz malzemeleri temin etmekten, araştırmacımız konu ve kaynak aramaktan gibi.... Grup başarımızı herkesin görevini yapmasına bağlıyorum.

Öğretmen: "...Daha önce grup çalışması denedim ancak kalabalık sınıflarda kontrolü sağlamak oldukça zor. Kimin çalışıp çalışmadığını denetleyemiyorsunuz. Sonuçta uygulamaları değerlendirmek gerekiyor ve

grup ortak not alıyordu. Bu da çalışanla çalışmayan arasında haksız rekabete yol açıyor. Öğrenciler notlarına itiraz ediyorlardı. Bu çalışmayla tüm grup üyelerinin bir görevi olabileceğini öğrendim ve işler kolaylaştı. Haksızlığı önleyebilirim artık. Sürecin her aşamasını değerlendirebilirsiniz. Bunu diğer sınıflarımda da uygulamak isterim.

İşbirlikli Öğretme uygulamasında deneklerin öğrenme ortamında rastladıkları farklılık ve benzerliklere ilişkin bir diğer konu ise yeni ve farklı konuları araştırıp öğrenmeleri olmuştur. Geleneksel öğretim yönteminde göre, genellikle öğretmenin aktif olarak ders işlediği bilinmektedir. Geleneksel Öğretim yöntemine göre uygulanan Görsel Sanatlar dersleri önemli gün ve haftaların belirli malzemeler kullanılarak çizilip değerlendirilmesinden öteye gitmemektedir. Bu nedenledir ki İşbirlikli Öğretme yöntemine göre düzenlenen etkinliklerle 6 haftalık ünite boyunca yapılan uygulama hem öğrenciler için ilgi çekici, hem de öğretmen açısından diğer gruplarında da uygulamaya değer bulunmuştur. Ayrıca uygulamanın diğer derslerle pek bir benzerliğinin olmadığı sonucu deneklerin verdiği cevaplardan anlaşılmaktadır.

Araştırmada ele alınan dördüncü alt amaç; *İşbirlikli öğretme yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencileri bu öğretim yönteminde en çok neyi beğenmişlerdir?* şeklinde ifade edilen sorunun yanıtına ilişkin bulgular bu başlık altında yorumlanmıştır.

Tablo 2. Öğretme ortamındaki en çok beğenilen ve beğenilmeyenlere yönelik kodlama
(Table 2. Teaching environment for most popular and out of popular coding)

Kategoriler	Kodlama
Beğenilenler	
Ders ilgi çekiciydi	3
Grup arkadaşlarımla görevlerini yapmaları	4
Grup halinde çalıştık	9
Sunum yapmak	7
Araştırma yapmak	2
Ders için hazırlık yapmak	2
Rahat bir ortam vardı	5
Kendi fikirlerimizi savunduk	6
Planlı çalıştık	4
Her ders bir etkinlik yapmak	8
Öğretmenim beni fark etti	2
Beğenilmeyenler	
Bazı arkadaşlarımız tam olarak çalışmadı	
Bir kişinin sorumsuzluğunun grubu yok etmesi	2

İşbirlikli öğretme yöntemi uygulamasında deneklerin öğretme ortamındaki beğendikleri ve beğenmedikleri şeyleri anlatmaları istendiğinde, Tablo 2'de görüldüğü gibi kod ve kategoriler ortaya çıkmıştır.

İşbirlikli öğrenme ortamında rastlanılan beğendikleri ve beğenmedikleri şeylerin ifadelerinin yer aldığı tabloda toplam 54 kodun, 15 kategoride atamaları yapılmıştır. Bağlantılar üzerindeki sayısal değerler deneklerin öğrenme ortamında rastladıkları farklılık ve benzerliklere dair yüklemeleri ifade etmektedir. Sayısal değeri bulunmayan yüklemeler rakamsal olarak "1" değerini taşımaktadır. Bir denek bir veya daha fazla yükleme yapabileceği için uygulamaya katılan denek sayısı ile yükleme yapan denek sayısı birbirinden farklı olabilir. Tablo 2 incelenirken bu durum göz

önünde bulundurulmalıdır. Tablodaki tüm öğeler görüşmelere bağlı olarak deneklerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulmuştur.

Bu uygulamanın en beğenilen taraflarından biri her derste aktif katılımın sağlandığı uygulamaların yapılmasının öğrenciler tarafından benimsenmesidir.

Grup-3x2: "...Perşembe günlerini dört gözle bekliyoruz. Derslerimiz çok keyifli geçiyor. Her ders harıl harıl çalışıyoruz ama severek yaptığımız için çok eğlenceli oluyor.

Grup-Boya Çetesi: "... biz biraz şanssızız galiba her hafta bir arkadaşımız sorun çıkardı nerdeyse...grup olarak biraz üzüldük ama görsel sanatlar dersi çok güzel geçiyor nasıl bittiğini anlamıyoruz.

Grup-Çevre Dostları: ...biz bu dersi çok sevdik. Keşke her gün görsel sanatlar dersi olsa ve böyle işlesek.

Kodlamalarından biri de fikirlerini savunmaktır. Denekler savundukları fikirlerin arkadaşları ve öğretmenleri tarafından benimsenmesi ve desteklenmesini beğendikleri bir kodlama olarak belirtmişlerdir.

Öğretmen: "...ben öğrencilerimi dinlediğimi sanıyordum. Şu ifadelerinden onların 11 yaşında olduklarını düşünmek biraz garip geliyor. Büyümüşte küçülmüş deyimi şu ortama ne kadar uygun. Onlarla gurur duyuyorum.

Grup-Hayvan Koruyucuları: ...Ben ilk defa sınıfımın ve öğretmenimin huzurunda konuşma yaptım. Herkes çok beğendi beni alkışladılar. Önemli olduğumu hissettim ve öğretmenim beni fark etti.

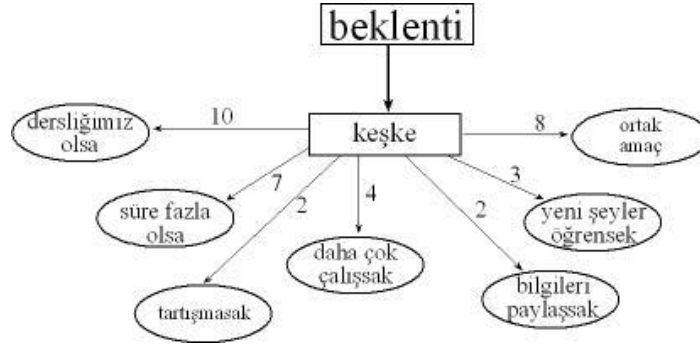
Uygulamanın beğenmedikleri yönleri olarak çalışmama ve sorumsuzluk başlıkları altında kodlamalar yapılmıştır.

Grup-Kurbancı Çocuklar: "... son derste tam afiş tasarımıımızı bitireceğimiz gün bir arkadaşımızın okula gelememesi bizi bitiriyordu. Allahtan evi yakında getirmesi gereken şeyleri annesi getirmişti.

Grup-Son 7 Penguen: "biz çok çalışmadık ama tasarımıımız fena olmadı. Hani biraz daha işin üstüne gitseydik daha iyi olabilirdi. Yalnız şunu biliyoruz ki bir daha işbirlikli çalışma olduğunda grup üyelerinin kendine çeki düzen vermesi gerekecek.

Araştırmada ele alınan beşinci alt amaç; İşbirlikli öğretim uygulandığı deney grubu öğrencilerinin beklentileri karşılanabilmiş midir? şeklinde ifade edilen sorunun yanıtına ilişkin bulgular bu başlık altında yorumlanmıştır.

Yapılan görüşmede deneklere öğrenme ortamındaki beklentilere yönelik sorular sorulmuştur. Görüşmeler mekanik gözlem (video kamera ve ses kayıt cihazı) vasıtasıyla kayıt altına alınmıştır. Daha sonra yanıtlar dikkatli bir biçimde izleme ve dinlemeleri yapılarak bilgisayar ortamına aktarılmış, doküman haline dönüştürülmüş ve aşağıdaki model çerçevesinde bulgulara ulaşılmıştır.

Şekil 3. İşbirlikli öğretmenin beklentilerine yönelik şematik gösterim
(Figure 3. A schematic representation of the expectations of cooperative learning)

İşbirlikli öğretim uygulamasında deneklerin öğrenme ortamındaki beklentilerini anlatmaları istendiğinde, Şekil 3'de görüldüğü gibi kod ve kategoriler ortaya çıkmıştır. İşbirlikli öğrenme ortamında rastlanılan beğendikleri ve beğenmedikleri şeylerin ifadelerinin yer aldığı tabloda toplam 36 kodun, 9 kategoride atamaları yapılmıştır.

Bağlantılar üzerindeki sayısal değerler deneklerin öğrenme ortamında rastladıkları farklılık ve benzerliklere dair yüklemeleri ifade etmektedir. Bir denek bir veya daha fazla yüklemeye yapabileceği için uygulamaya katılan denek sayısı ile yüklemeye yapan denek sayısı birbirinden farklı olabilir. Şekil incelenirken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Şekildeki tüm öğeler görüşmelere bağlı olarak deneklerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulmuştur.

Süreçte beklenti olarak görülen konulardan biri en çok yüklemeye görsel sanatlar dersliğinin olmayışıdır. Okulun mevcut görsel sanatlar atölyesi dönem başında su basması sonucu tadilata alınmış ancak çalışmalar uygulama yapılan sürece kadar tamamlanamamıştır. Dolayısıyla deneklerin her görsel sanatlar dersinde sınıflarını düzenlemesi zor olmaktadır. Metrekare olarak ve öğrenci mevcudu düşünüldüğünde dersliğin kapasitesi çalışma yapmaya azami ölçülerde olanak sağlamaktadır. Deneklerin bu ortamdaki sıkıntılarını beklenti olarak belirttikleri görülmektedir.

Grup-Kurbanlı Çocuklar: "... keşke görsel sanatlar dersliğimizin tadilatı bitseydi de dersimizi orada yapsaydık.

Grup-3x2: ... sıraları küme yapar gibi yaptık ya ders başlamadan teneffüste bunu yapmak biraz zor oldu. Yani çok ses oluyo, bi karışıklık çıkıyo..

Yeni şeyler öğrenmek bilgiye aç öğrenciler için ele geçirilmez bir fırsattır. Bu fırsatın yaratılması denekleri mutlu ederken beklentilerini de karşılamıştır. Ayrıca grup olarak çalışabilmek dersten beklentilerinin karşılandığını göstermektedir.

Grup-Son 7 Penguen: "... biz grup olarak yeni şeyler öğrenmeyi umuyorduk o da oldu.

Grup-3x2: "... bu dersi çok seviyoruz. Grup olarak birlikte çalışabilecek miyiz? bunu çok merak ediyorduk. Başardık.

Grup-Boya Çetesi: "...grup olarak beklentimiz öğrendiğimiz bilgileri yaptığımız uygulamaya aktararak aktarabilmektir. Bunu da uygulama sonrası aldığımız puanlar bize beklentilerimizin karşılandığını gösterdi..

Grup-Çevre Dostları: ... görsel sanatlar dersi bizim beklentilerimizi karşıladı.

Grup-Hayvan Koruyucuları: ...dersliğimiz olsa tabi daha iyi olurdu ama ders çok zevkliydi. Her aşamasını beğendik.

Öğretmen: "...ben daha öncede söylediğim gibi kalabalık bir sınıfta dersin kontrolü, sınıfın kontrolü, işlenecek konunun algılanması gibi konularda biraz kaygılıyım. Ancak uygulanan yöntemin çıkış noktaları iyi bilinirse öğrenciler eğlenerek öğrenebilir. Aralarında tatlı bir rekabet hissettim. Bu da tüm grupları başarıya götürdü.

Diğer bir yüklem ise, ders süresinin uzun olması yönünde olmuştur.

Grup-Kurbancı Çocuklar: ... ders saati biraz daha uzun olsa ne iyi olurdu. Allahtan öğle tatilinden hemen önce dersimiz bizde yemek için eve gitmeden biraz daha çalışmıştık. Sadece bizim grup değil dersin bitmesini diğer gruplarda istemiyordu.

Tüm bu bulgular ışığında İşbirlikli Öğretme Yöntemi etkinliği uygulamalarının öğrenenlerin genel erişileri ve öğrenmenin kalıcılığı üzerinde olumlu etkiler sergilediğini söylemek doğru olacaktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLISION AND RE COMMENDATIONS)

Öğrenci ve takım merkezli, yetki ve sorumlulukların paylaşıldığı bir öğrenim türü olan işbirlikli öğrenme, pratik sınıf tekniklerinden oluşmaktadır. Bu araştırma göstermiştir ki öğretmenler herhangi bir konunun öğretilmesi için öğrencilere bu teknikler ile yardımcı olabilirler ve temel beceriler kazandırmaktan, karmaşık problemlerin çözülmesine kadar her türlü öğrenim aşamasında bu teknikleri kullanabilirler.

5.1. Sonuç (Conclision)

İlköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersi için; işbirliğine dayalı öğrenme ilkeleri dikkate alınarak uygulanan öğrenme etkinliklerinin öğrenci erişileri üzerindeki etkileri konulu araştırmadan çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- İşbirlikli Öğretme yöntemi; deneklerin hem kendi ürettiği hem de arkadaşlarının fikirlerinden faydalandıkları bir süreçtir.
- Deney grubu öğrencilerinin işbirlikli Öğretme uygulama etkinlikleri ile kazanmaları gereken kazanımlar şöyledir:
  - o Eleştiri yapabilme
  - o Veri toplayabilme
  - o Organizasyon becerisi
  - o Öğretmen ile iletişim kurabilme
  - o Öğrenci ile iletişim kurabilme
  - o Kendi kendini değerlendirebilme
  - o Arkadaşlarını değerlendirebilme
  - o Fikirlerini ve malzemelerini paylaşabilme
  - o Sunuş becerisi kazanabilme
  - o Eleştirel bakış açısı kazanabilme.
- Beraber çalışma, ortak bir fikir ortaya çıkarma, eleştiri ve tartışma işbirlikli öğretim için en önemli adımlardır.
- Afiş tasarımlarını farklı teknikleri kullanarak yapmak deneklerin ilgisini çekmiştir. Malzeme ve teknik bilgilerini kavramaları ileri ki çalışmalarında daha başarılı işler çıkaracaklarını göstermektedir.

5.2. Öneriler (Commendations)

Araştırmada elde edilen sonuçlara bağlı olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Öğrencinin merkeze alındığı, görev ve sorumlulukların verilerek öğrenimin gerçekleştirildiği aktif, proje tabanlı, probleme dayalı ve

işbirlikli öğrenme yöntemi gibi yöntemlere eğitim sistemimizde yer verilmelidir.

- İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı sınıflarda öğrenci mevcudu daha az olmalıdır.
- İşbirlikli öğrenme uygulamalarına yönelik görsel sanatlar öğretmenlerine rehberlik edebilecek kılavuz kitaplar hazırlanmalıdır.
- Öğrenciler işbirlikli öğretim sürecinde; konuyla ilgili soru sormak, grup üyelerinin fikirlerini dinlemek ve saygı duymak, anlaşılmayan noktaları açıklamak, grup çalışmalarında aktif olmak, başarıyı paylaşmak gibi becerileri kullanma konusunda özendirilmelidir.
- İlköğretim Görsel Sanatlar dersinde İşbirlikli Öğretim yöntemi öğrencinin derse aktif katılımı, rol ve sorumluluk duygusunu kazandırdığından mutlaka uygulanmalıdır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Buyurgan, S., (2001). *Sanat eğitimi ve öğretimi (İlköğretim I. kademesinde)*. Ankara:Dersi Yayıncılık.
2. Ünver, E., (2002). *Sanat eğitimi*. Ankara:Nobel Yayınları.
3. Özsoy, V., (1997). *Examination of art education and art teacher training in the usa, higher education council-the world bank national education development project*, Department of Art Education (Post PhD). Arizona State University College of Fine Art, Tempe-USA.
4. Alakuş, A.O., (2002). *İlköğretim kurumları resim-iş dersi öğretim programındaki grafik tasarımı konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemi ile uygulanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
5. Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara:Seçkin Yayınları.
6. Açıkgöz, K.Ü., (1992). *İşbirlikli öğrenme: kuram, araştırma, uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.
7. Gömleksiz, M., (1997). *Kubaşık öğrenme*. Adana: Baki Kitabevi.
8. Slavin, R.E., (1980). *Cooperative learning*. Reviewe of Educational Research.
9. Gömleksiz, M., (1993). *Kubaşık öğrenme yöntemi ile geleneksel yöntemin demokratik tutumlar ve erişkiye etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
10. Mercin, L., (2006). *Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Hazırlanmış Etkinliklere Göre Uygulamanın Erişkiye, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
11. Özsoy, V., (2003). *Görsel sanatlar eğitimi resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık Turizm San. Tic. Ltd. Şti.